

Critical Evaluation of Revised Curricula in the Fields of Foreign Languages in Light of Research Ethics

Alireza Rasti^{1*}

1. Associate professor of Applied Linguistics, Department of Foreign Languages and Linguistics, Shiraz University, Shiraz, Iran/Department of Foreign Language Education, Salman Farsi University of Kazerun, Kazerun, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2026/04/01
Revised: 2026/06/15
Accepted: 2026/07/08

Keywords:

revised curricula, Iranian higher education, research ethics, socialization, foreign languages

Abstract

Due to rapid changes in the world, university curriculum documents are constantly being revised. One phenomena that has been both facilitated and occasionally abused in light of advancement of digital tools and technologies is the quantity and quality of research outputs. It is accordingly imperative that, in curriculum planning in general and writing curriculum documents, due attention should be paid to clean research and its requirements. This study aimed to investigate the extent to which curriculum documents revised by the Ministry of Science, Research and Technology have addressed research ethics into consideration. To end this, using basic content analysis and thematic analysis, the research analyzed twelve curriculum documents in the four disciplines of foreign languages of English, French, German, and Russian at undergraduate and graduate levels and sought to provide the reader with the amount of coverage of ethical research and its manifestations in the data. The findings indicated that, although the issue of clean research is comparatively covered in the curricula of the disciplines of English and French language, albeit with quite an uneven distribution, it was excluded from the curricula of graduate programs from which it is expected that they train researchers. Finally, the findings are discussed with regard to the vital role higher education plays in socializing individuals into societal values such as ethics of research.

Citation: Rasti, A. (2026). Critical Evaluation of Revised Curricula in the Fields of Foreign Languages in Light of Research Ethics. *Journal of Curriculum Research*. Vol.16, No.1, Ser 31. 215-230.
DOI: 10.22099/JCR.2026.8775

* Corresponding Author: E-mail address: arasti@saadi@shirazu.ac.ir/alirezarasti771@gmail.com

COPYRIGHTS ©2026 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

Extended Abstract

Introduction

Written curricula are important educational policy documents that determine how pedagogical practices are to be unfolded in a country's higher education (HE) sector. Due to rapid technological and scientific changes in the contemporary world, these texts are constantly being revised. Such revision takes five years on average to complete. In Iran (as well as elsewhere), beginning in the 1390s, the HE policy-maker has prepared such written documents and has demanded the numerous universities across the country to be involved in revising the above-mentioned texts in accordance with the latest directions academic disciplines are taking in a fast-paced world.

Currently, almost every field of study includes a course in research methodology or related courses at the undergraduate level are offered. Given the fact that the development of recent technologies has led to both use and abuse of their tools in research, policy-makers and top-rank curriculum-developers would do well to include research ethics principles in the different components of disciplinary curricula in Iran's HE. This study set out to identify the degree to which such ethical guidelines are incorporated into the curriculum documents of the fields of foreign language programs, namely English, French, German, and Russian at all program levels, and to show the nature of this coverage.

Method

The data for this study consist of all the written curriculum documents of the academic disciplines of English, French, German, and Russian at the B.A., M.A., and Ph.D. levels (12 texts). The data, freely available on the website of the Iranian Ministry of Science, Research and Technology (MSRT), were retrieved and repeatedly read by the researcher.

This qualitative document analytic study employed both content analysis (Drisko & Maschi, 2016) and thematic analysis to arrive at the representational patterns with regard to how research ethics (if any) are

covered in the curricula. The research was conducted in two phases: Firstly, all the phrases and clauses in the said data set were read and their textual manifestations were captured in a spreadsheet (in terms of number and frequency). Following that, a thematic analysis (Clarke & Braun, 2017) was carried out on the data to help reveal how research ethics were conceived of by the curricula texts and their producers.

Findings

The analysis of the data revealed that, unlike the written curricula documents of the two disciplines of English and French which contained the most references to research ethics, such referencing was very minimal in the other fields, namely, German and Russian. Also, it was found that, whereas the discipline of English language teaching contained most of its references to clean research in the B.A.-level curriculum document, the French discipline referred to the issue in its doctoral curriculum text. Another noteworthy finding was that there were almost no ethics-specific textbooks in the Sources section of all the curriculum types.

Discussion and Conclusions

Giving sufficient coverage to research ethics considerations at both undergraduate and graduate program levels in Iran is equally significant: The latter aims in its policy texts to 'train researchers' in the disciplines of foreign languages. Therefore, it should have ample references to this important issue of import to would-be researchers. As for the former, it is a program in which students are likely to be socialized first into the practice of conducting research. If due coverage is not given and sufficient attention is paid to the ethical guidelines at this level, there is a risk that researcher will be trained who, at best, might not be familiar with the principles of conducting ethical research and, at worst, some unscrupulous investigators may enter academic research positions (e.g., universities or R&D divisions) who are inattentive to the issue.

The Iranian policy-maker would do well to revise the HE written curriculum texts

with an eye toward including more ethics-related objectives and sources in them. Future studies could investigate the perceptions of various HE stakeholders (e.g., faculty, students, and administrators) to identify dominant views on the issue is. Less self-report tools such as observational field note analysis could also be done to arrive at more in-depth findings.

ارزیابی انتقادی برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی در پرتو اخلاق پژوهش

علیرضا راستی^{*۱} ID

۱. دانشیار زبان‌شناسی کاربردی بخش زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران/بخش زبانهای خارجی، دانشگاه سلمان فارسی کازرون، کازرون، ایران

چکیده

برنامه‌های درسی دانشگاهی در دنیا به دلیل آهنگ تند تغییرات پیوسته در حال بازنگری‌اند. یکی از مقوله‌هایی که با گسترش فناوری‌ها و ابزار دیجیتال نوین هم تسهیل و هم بعضاً مورد سوءاستفاده واقع شده، کمیت و کیفیت پرونده‌های پژوهشی می‌باشد. از این رو، بایسته است در امر برنامه ریزی درسی به طور عام و نگارش اسناد برنامه درسی به طور خاص مقوله پژوهش پاک و الزامات آن مورد اقبال قرار گیرد. هدف از این پژوهش، بررسی میزان توجه برنامه‌های درسی وزارت عتف به مقولات پژوهش اخلاقی می‌باشد. در این راستا، مطالعه کنونی با تحلیل محتوای پایه و تحلیل مضمون دوازده برنامه درسی بازنگری شده در چهار رشته زبان‌های خارجی انگلیسی، فرانسه، آلمانی، و روسی در هر سه مقطع کارشناسی پیوسته، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی کوشیده تا میزان شمول مقولات اخلاق در پژوهش و ماهیت چنین بازنمودی را بر خواننده عرضه کند. یافته‌ها مبین این است که، هر چند به طور نسبی مبحث پژوهش پاک در برنامه‌های درسی رشته‌های انگلیسی و فرانسه، البته با توزیع نامتوازن، گنجانده شده، توجه به اخلاقیات پژوهش و مصادیق آن آن‌گونه که از برنامه‌های درسی دوره‌های پژوهشگرپرور تحصیلات تکمیلی انتظار می‌رود، لحاظ نشده است. در پایان، یافته‌ها، با در نظر گرفتن نقشی مهم که آموزش عالی در جامعه‌پذیری افراد نسبت به ارزش‌های جامعه نظیر اخلاقیات تحقیق ایفا می‌کند، مورد بحث قرار گرفته است.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۱/۱۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۳/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۴/۱۷

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌های درسی بازنگری شده، آموزش عالی ایران، اخلاق پژوهش، جامعه‌پذیری، رشته‌های زبان‌های

خا، ح

استناد: راستی، ع. (۱۴۰۵). ارزیابی انتقادی برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی در پرتو اخلاق پژوهش. مجله علمی پژوهشی

«پژوهش‌های برنامه درسی» انجمن مطالعات برنامه درسی ایران. دوره شانزدهم، شماره اول، پیاپی ۳۱، بهار و تابستان ۱۴۰۵. ۲۳۰-۲۱۵

DOI: 10.22099/JCR.2026.8775

* نویسنده مسئول: arasti@saadi.shirazu.ac.ir / alirezarasti771@gmail.com

COPYRIGHTS ©2026 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

مقدمه

برنامه درسی^۱ «سندی حاوی نحوه سازماندهی یک سلسله فعالیت‌های یاددهی و یادگیری به‌منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده‌ها و ارزشیابی میزان تحقق این تغییرات است» (Regulations of compilation and revision of curricula, 2023, p. 2). این اسناد سیاست‌گذاری، متون مهمی هستند که نقشه راه دانشگاه‌ها در پیاده‌سازی امور آموزشی در مقاطع گوناگون می‌باشند و مورد استفاده و ارجاع طیفی وسیع از ذی‌نفعان، از جمله استادان، مدیران، برنامه‌ریزان آموزشی و پژوهشگران قرار می‌گیرند. برنامه‌های درسی، در دنیا به دلیل شتاب اعجاب‌آور تحولات علمی به طور پیوسته مورد بررسی و بازبینی واقع می‌شوند تا اخیرترین تحولات علمی و رویکردهای دانشی در بازطراحی آن‌ها لحاظ شود. بازه زمانی چنین بازبینی‌هایی در دوران معاصر به پنج سال رسیده است (Zaraii Zavaraki, 2016) و در حال حاضر به‌ویژه به دلیل آهنگ تغییرات شگرف ناشی از پیشرفت ابزار و فناوری‌های دیجیتال بیش از پیش کوتاه شده است.

در ایران به‌ویژه از اوایل دهه ۱۳۹۰ برنامه‌ریز آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) نسبت به موضوع به‌روزرسانی برنامه‌های درسی اقبال بیشتری پیدا کرده و تقریباً برنامه درسی تمامی رشته‌ها و گرایش‌های فعال در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تابعه خود را بازنگری، تصویب و ابلاغ کرده است. چنین تغییراتی در سطوح گوناگون، از جمله اهداف کلی دوره و هر درس، عناوین پیشنهادی سرفصل‌های درسی، منابع پیشنهادی و حتی در شکل و ساختار ارزشیابی دروس به وضوح به چشم می‌آید. این اسناد در تارنمای وزارت و به‌ویژه صفحه معاونت آموزشی این سازمان متولی آموزش عالی کشور به‌صورت رایگان قابل دسترسی است. در سال ۱۴۰۲ با تهیه و تصویب سند «آیین‌نامه تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی» (Regulations of compilation and revision of curricula, 2023) توسط وزارت عتف از ۵۳ دانشگاه کشور برتر خواسته شده تا خود نیز، جهت پرهیز از تمرکزگرایی بیشتر در آموزش عالی و رسیدگی به نیازهای بومی و آمایش محلی خود، برنامه‌های درسی را بازنگری کنند.

امروزه، در برنامه درسی تقریباً هر رشته‌ای، حتی در مقطع کارشناسی، در قسمت واحدهای درسی شاهد درس یا دروسی در زمینه پژوهش هستیم. این موضوع، با توجه به این که پژوهش علمی معتبرترین راه کسب دانش بشری است (Ary, Jacobs, Razavieh, & Sorenson, 2010) و مرزهای آن را روزانه به پیش می‌برد، چندان عجیب نیست. افزون بر آن، یکی از شاقول‌هایی که جوامع گوناگون دنیا در دوران معاصر برای سنجش میزان توسعه‌یافتگی خود عرضه و تفسیر می‌کنند، کمیت و کیفیت نظام پژوهشی آنان است (Kaeedi, Nasr Esfahani, Sharifian, & Moosavipour, 2022). مبحث روش‌شناسی پژوهش^۲ و کتاب‌هایی که در این حوزه نگاشته شده یا می‌شوند حکایت از پویایی این عرصه دارد و به طور مداوم موضوعات و مباحثی نو در این حوزه مطرح می‌شود.

به دلیل اهمیت درس روش پژوهش و فراگیر بودن آن در همه رشته‌های دانشگاهی، یکی از موضوعاتی که بایسته است در برنامه درسی هر رشته‌ای مورد توجه قرار گیرد، توجه به اخلاقیات پژوهش است (Amin Khandaghi & Pak, 2012). به دیگر سخن، افزون بر نظام‌مند بودن^۳ پژوهش، اخلاق‌محور بودن^۴ آن نیز باید مطرح نظر باشد تا کیفیت آن حفظ شود. علت چنین توجهی این است که گسترش فناوری‌های نوین، افزون بر کمک به و تسریع رشد

^۱ . Curricula

^۲ . Research methodology

^۳ . Systematicity

بروندادهای پژوهشی جوامع، راه را برای اصالت‌زدایی و تقلب در آن نیز هموار کرده است. به بیان دیگر، فناوری به مثابه شمشیری دولبه عمل می‌کند که هم می‌تواند به انجام پژوهش و متعاقب آن گسترش دانش اصیل بشری خدمت و هم در دستان عده‌ای به آرمان پژوهش اصیل خیانت کند (Anyansi-Archibong, 2015). توجه تام به اصول و الزامات پژوهش موسوم به «پژوهش پاک» در برنامه‌های درسی و به‌خصوص کتب و سایر منابع دانشگاهی پیشنهاد شده توسط آن‌ها، که نقش مهمی در جامعه‌پذیری^۱ دانشجویان نسبت به انجام اسلوب‌مدار و اخلاق‌گرایانه پژوهش‌ها ایفا می‌کند (Rasti & Razmjoo, 2025)، باید به روشنی در چنین اسنادی گنجانده شود.

در این راستا، پژوهش کنونی کوشیده است تا با بررسی برنامه‌های درسی بازنگری شده وزارت عتف، به‌طور مشخص در رشته‌های زبان‌های خارجی، در هر سه مقطع مشخص نماید تا چه اندازه مقولات مرتبط با پژوهش پاک و اخلاق‌مدار در بازنگری آن‌ها اعمال شده است. به طور مشخص، تلاش شده تا کمیت و کیفیت بازنمایی اصول و ملاحظات پژوهش اخلاقی در آن‌ها رصد و بر خواننده عرضه شود. هدف نهایی چنین کنکاشی، ارائه تصویری جامع از نقاط قوت و ضعف احتمالی محتوای برنامه‌های درسی یادشده نسبت به توجه به مقوله اخلاق و به‌روزرسانی آن بوده است.

پیشینه پژوهش

اهمیت پرداختن به پژوهش اخلاقی و آموزش آن، که حوزه‌ای گسترده و در عین حال بسیار پویا است، در محیط‌های دانشگاهی گاه چنان حیاتی است که در صورت نادیده گرفتن آن در حوزه‌هایی مثلاً اخلاق پزشکی می‌تواند منجر به مرگ انسان‌ها و در صورت رواج این پدیده و تسری آن به شئون زندگی بشری حتی باعث افول تمدنی شود. رسنیک (Resink, 2015) پنج دلیل را برای اهمیت رعایت اخلاق در پژوهش برمی‌شمرد: الف. رعایت هنجارهای اخلاقی منجر به تحقق مطلوب اهداف پژوهش و به ثمر نشستن آن می‌شود. از آنجا که پژوهش اغلب مستلزم کار گروهی و مشارکتی در میان طیفی از افراد است، ارزش‌های مرتبط با روحیه جمعی را تقویت می‌کند ج. هنجارهای اخلاقی، پژوهشگران را در کارهای‌شان مسئول‌پذیر(تر) می‌کند د. رعایت ملاحظات اخلاقی باعث حمایت جمعی از و اعتماد مردم به پژوهش‌ها و یافته‌های آن‌ها می‌شود، و، سرانجام، و. اخلاق پژوهش منجر به پیشبرد طیف دیگری از سایر ارزش‌های اخلاقی نظیر حقوق بشر، حقوق حیوانات، مسئولیت جمعی و ... می‌شود.

در انجام پژوهش، پژوهشگران از آغاز تا پایان و در خلال آن باید به شکلی فراگیر به ملاحظات اخلاقی به طور عام و تعارضات حادث شده به شکل خاص بپردازند (Wood et al., 2025). بعضی از این تعارضات و دوراهی‌های اخلاقی به صورت کاملاً غیر قابل پیش‌بینی بر پژوهشگر حادث می‌شود و وی ناگزیر از رفع و رجوع آن‌هاست (Dörnyei, 2007). این امر مستلزم این است که قوه «استدلال اخلاقی» (British Psychological Society or BPS, 2021) در میان پژوهشگران، به‌ویژه نوع‌رصه‌ها، شکل‌دهی و بیش از پیش تقویت شود. با توجه به نقشی که برنامه‌های درسی دانشگاهی و به‌ویژه کتب و منابع پیشنهادی موجود در آن‌ها در جهت‌دهی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری استادان و دانشجویان دارد، یکی از گلوگاه‌های واجد اهمیت که در آن حساسیت به مقوله پژوهش اخلاق‌گرایانه یا عدم آن پیامدهای جدی برای نهاد علم در وهله نخست و جامعه در جایگاه بعد دارد، همین اسناد مکتوب می‌باشند. به جرأت می‌توان گفت چنین سندکاوی‌هایی گامی مهم در جهت برگزاری دوره‌های تربیتی و آموزشی اخلاقیات پژوهش Anyansi-Archibong (2015) به‌شمار می‌رود.

^۱ . Socialization

برنامه‌های درسی به عنوان اسناد مکتوب سیاست‌گذاری از ابعاد گوناگون مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در ایران، چنین اسنادی، به‌ویژه برنامه‌های درسی گرایش‌های گوناگون زبان‌های خارجی اعم از آموزش زبان‌ها، ادبیات و مترجمی، از جمله متونی هستند که بعضاً مورد پژوهش واقع شده‌اند؛ هر چند بیشتر این مطالعات حول رشته آموزش زبان انگلیسی استوار است. دسته‌ای از این مطالعات سندکاوانه با درپیش‌گیری رویکرد تحلیل محتوا به کنکاش برنامه‌های پیش‌گفته مبادرت کرده‌اند. برای نمونه، (Divsar & Jafaigohar, 2014) در مطالعه خود با کاربست نظریه حیطه‌های شناختی بازنگری شده بلوم (Bloom) به بررسی سرفصل‌های برنامه‌های درسی رشته آموزش زبان انگلیسی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دریافتند که مهارت‌های تفکر سطح پایین (یعنی به یاد آوردن، فهمیدن، و به کار بستن) به نسبت مهارت‌های تفکر سطح بالا (یعنی تحلیل کردن، ارزیابی کردن، و آفریدن) بیشتر گنجانده و برجسته‌نمایی شده‌اند. در مطالعه‌ای دیگر، (Rasti, 2022) به بررسی برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی در دو سطح برنامه قصد شده و در حال اجرا پرداخت و در سطح نخست، یعنی قصد، به کاستی‌هایی نظیر معادل‌های نادقیق در عناوین درسی، عدم توجه به سطوح شناختی آن‌ها، و عدم توجه به واقعیت‌های سیال حوزه کنونی آموزش زبان انگلیسی در دنیا و در سطح دوم، یعنی سطح اجرا، به ضعف‌هایی در تقدّم و تأخّر ارائه دروس و عدم رعایت مناسب پیش‌نیازهای بعضی دروس دیگر پی برد.

دسته دیگری از مطالعات به بررسی برنامه‌های درسی گرایش‌های زبان‌های خارجی از نقطه‌نظر دیدگاه ذی‌نفعان و بهره‌وران پرداخته‌اند. برای مثال، (Ketabi, Beikian, & Hesabi, 2020) در پژوهشی تلفیقی دیدگاه دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته مترجمی زبان انگلیسی در مقطع کارشناسی را از حیث بازارمحور بودن آن مورد مطالعه قرار دادند و دریافتند برنامه مزبور از دید پژوهیدگان فاقد تناسب کافی با بازار کار است و دانش‌آموختگان را، آنچنان که باید، برای این کار مهیا نمی‌کند. هم‌چنین، (Iranmehr, Ostovar Namaghi, & Davari, 2022) با انجام مطالعه‌ای کیفی و با بهره‌گیری از روش مصاحبه با دوازده تن از استادان دانشگاه‌های مجری مقطع کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی به ارزیابی انتقادی اینان از برنامه درسی بازنگری شده این گرایش پرداختند و به سیاهه‌ای از امتیازات از جمله توجه بیشتر به بافت بومی، بازنگری در اهداف و سرفصل‌ها و کاستی‌هایی نظیر گزینش سرفصل‌ها و برخی منابع پیشنهادی در دیدگاه ذی‌نفعان مزبور دست یافتند.

با وجود انجام چنین مطالعاتی، به نظر می‌رسد، آنچنان که از بررسی پیشینه موضوع بر می‌آید، تاکنون پژوهشی در ایران در زمینه پرداخت برنامه‌های درسی رشته‌های زبان‌های خارجی وزارت عتف و به‌ویژه برنامه‌های بازنگری شده گرایش آموزش از نیمه دوم دهه ۱۳۹۰ خورشیدی به بعد به ملاحظات اخلاق پژوهش، یا آنچه بعضاً از آن در ادبیات این حوزه به «پژوهش پاک» یاد می‌شود، صورت نگرفته است. برای رفع این خلأ، کنکاش حاضر کوشیده تا ضمن واکاوی اسناد مکتوب برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های پیش‌گفته به دو پرسش پژوهش زیر پاسخ دهد:

- تا چه میزان در بازنگری برنامه‌های درسی رشته‌های زبان‌های خارجی (انگلیسی، فرانسه، آلمانی، و روسی) وزارت عتف به اخلاقیات پژوهش توجه شده است؟

- چه اصول و بایسته‌های «پژوهش پاک» در اسناد مکتوب برنامه‌های درسی رشته‌های پیش‌گفته منظور شده است؟

روش پژوهش

این پژوهش در روش خود از دو گونه تحلیل محتوا^۱ یعنی «یک روش پژوهشی» قیاسی^۲ «که برای دستیابی به استنباط‌های معتبر و قابل تکرار از داده‌ها به بافتار آن‌هاست» (Krippendorff, 2018, p. 404) و تحلیل مضمون^۳ یعنی روشی برای شناسایی و ساماندهی الگوهای معنایی در یک مجموعه از داده‌ها (Clarke & Braun, 2017)، که استقرایی^۴ و منعطف‌تر از تحلیل محتوا است و برای تشخیص معانی عمده‌تاً پنهان کاربرد دارد، بهره می‌برد. روش نخست، یعنی تحلیل محتوا خود از زیرگونه موسوم به تحلیل محتوای پایه^۵ است. در این روش پژوهشی، پژوهشگر می‌کوشد، با این فرض که میزان بسامد یک پدیده بیانگر اهمیت نسبی آن است، بسامدهای واژگان، تصاویر، و ... بخصوصی را شناسایی و ضبط کند و صرفاً معانی آشکار را روشن سازد (Drisko & Maschi, 2016). در روش موسوم به تحلیل مضمون، که در میان انواع آن از رویکرد شناخته شده (Clarke & Braun, 2017) در اینجا استفاده شده است، مضامین و الگوهای کمتر آشکار موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها استخراج، تفسیر، پیونددهی، و ساماندهی می‌شود. در هر دو روش، که صرف نظر از سطح پیچیدگی همانندی‌های بسیاری با هم دارند، به حضور یا عدم حضور احتمالی بعضی مقوله‌ها در خلال بحث پیرامون یافته‌ها پرداخته می‌شود.

داده‌های این پژوهش، که مشتمل بر نه سند مکتوب برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی انگلیسی، فرانسه، آلمانی، و روسی (یک برنامه درسی در مقطع کارشناسی، چهار برنامه درسی در مقطع کارشناسی ارشد، و چهار برنامه درسی در مقطع دکتری تخصصی) و سه سند مکتوب زبان و ادبیات در مقطع کارشناسی (برای رشته‌های فاقد گرایش آموزش در زبان مربوطه یعنی فرانسه، آلمانی، و روسی) می‌باشد، از تارنمای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بارگیری شدند (مجموعاً دوازده سند). این اسناد (برای اطلاعات بیشتر، ر.ک. جدول ۱)، که میانگین صفحات آن‌ها بیش از ۸۱ صفحه می‌باشد، حاوی سه قسمت اصلی اهداف دوره، جداول دروس، و شرح سرفصل دروس (شامل اهداف هر درس، عناوین، اهداف، و منابع پیشنهادی به همراه نحوه ارزشیابی محتوا) است:

جدول ۱. نام و ویژگی‌های برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی

ردیف	نام سند/مقطع	تعداد صفحه	تاریخ تصویب	تاریخ ابلاغ
۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/کارشناسی	۱۳۳	۱۳۹۹/۰۴/۱۶	مهر ۱۴۰۰
۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/کارشناسی ارشد	۴۵	۱۳۹۵/۱۱/۲۳	مهر ۱۳۹۶
۳	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/دکتری تخصصی	۶۱	۱۳۹۲/۰۹/۲۴	مهر ۱۳۹۳
۴	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان و ادبیات فرانسه/کارشناسی	۱۵۹	۱۳۹۹/۰۸/۱۴	مهر ۱۴۰۰

^۱ . Content analysis

^۲ . Deductive

^۳ . Thematic analysis

^۴ . Inductive

^۵ . Basic content analysis

۵	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان فرانسه/کارشناسی ارشد	۶۰	۱۳۹۵/۱۱/۱۱	مهر ۱۳۹۶
۶	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان فرانسه/دکتری تخصصی	۵۶	۱۳۹۵/۱۱/۱۱	مهر ۱۳۹۶
۷	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان و ادبیات زبان آلمانی/کارشناسی	۱۳۷	۱۳۹۵/۰۳/۲۴	مهر ۱۳۹۵
۸	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان آلمانی/کارشناسی ارشد	۵۱	۱۳۹۷/۰۸/۲۸	مهر ۱۳۹۹
۹	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان آلمانی/دکتری تخصصی	۴۸	۱۳۹۴/۰۳/۱۶	مهر ۱۳۹۴
۱۰	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان و ادبیات روسی/کارشناسی	۱۱۸	۱۳۹۷/۱۲/۱۸	مهر ۱۳۹۸
۱۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان روسی/کارشناسی ارشد	۴۹	۱۴۰۱/۰۶/۱۳	مهر ۱۴۰۲
۱۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان روسی/دکتری تخصصی	۵۷	۱۴۰۱/۰۶/۱۳	مهر ۱۴۰۲

اسناد یاد شده در فرایند تحلیل داده‌ها به واحدهای کوچک جمله و عبارت تقسیم شدند. در این پژوهش که از ابزار آمار توصیفی نظیر بسامد (عددی و درصدی) بهره می‌برد، در گام آغازین تحلیل محتوای پایه و در خوانش نخست متون، مصادیق و اشارات موجود به اصول پژوهش اخلاق‌مدارانه در هر برنامه درسی به تفکیک در یک سند صفحه‌گسترده اکسل ثبت گردید. سپس، برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های آموزش زبان‌های خارجی در هر سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد، و دکتری تخصصی بار دیگر مورد خوانش قرار گرفت و مطابق با چارچوب تحلیلی (Clarke & Braun 2017) مورد بررسی قرار گرفت. مراحل چارچوب مزبور عبارتند از:

- الف. آشنایی پژوهشگر با داده‌ها و شناسایی آنچه به صورت بالقوه جالب توجه یا دارای اهمیت است
- ب. کدگذاری اولیه، که دربرگیرنده ویژگی‌های مرتبط با پرسش‌های پژوهش هستند و کاربست آن‌ها به داده‌ها
- ج. جست‌وجوی مضامین (= الگوهای معنایی وسیع‌تر)
- د. بررسی مضامین و کاربست آن‌ها به داده‌ها تا مشخص شود آیا یک روایت منسجم از داده‌ها به دست می‌دهند
- ه. تعریف و نامگذاری مضامین و سرانجام
- و. ایجاد گزارش نهایی پژوهش

در پایان، جهت نیل به پایایی (درون‌ارزیاب) بیشتر کدها، بعد از یک بازه زمانی یک ماهه دوباره برنامه‌های درسی (این بار با ترتیب خوانشی متفاوتی نسبت به دوره پیشین) مورد مطالعه و موارد افتراق هر دو مرحله خوانش مورد بررسی قرار گرفت و برطرف گردید. برای اعتباریابی^۲ یافته‌ها، از روش هم‌سوسازی^۳ استفاده شد؛ بدین صورت که پژوهشگر با انجام مصاحبه با اساتید هر چهار رشته (مجموعاً هشت استاد)، نظراتشان را در مورد پرسش‌های پژوهش جویا شد و همگی یافته‌های برآمده از این مطالعه اسنادی را، که در زیر آمده است، تأیید کردند. از این تعداد، پژوهشگر

^۱. Intracoder reliability

به دلیل دسترسی به دو استاد زبان انگلیسی و دو استاد فرانسه در بخش متبوع خود با آنان یک مصاحبه حضوری انجام داد و مابقی شامل دو استاد زبان آلمانی و روسی به صورت برخط مورد مصاحبه قرار گرفتند.

یافته‌ها

در پاسخ به پرسش نخست پژوهش، که ناظر بر تعداد ارجاعات به ملاحظات اخلاقی در پژوهش در برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی چهارگانه می‌باشد، جداول پنج‌گانه زیر تلاشی است در جهت نمایاندن الگوهای احتمالی شمول یا عدم شمول چنین مفاهیمی. در این جا ذکر این نکته دارای اهمیت است که هدف از این مطالعه بیش از آن که مقایسه میزان رخداد اشارات و مضامین اخلاق پژوهش به تفکیک رشته باشد، ارائه تصویری کلی از توجه سیاست‌گذار و برنامه‌ریز آموزشی سطح کلان به مقوله بسیار مهم و حیاتی تربیت پژوهشگر اخلاق‌گرا با گنجاندن مطالب مرتبط در متون برنامه‌های درسی مورد استفاده دانشگاهیان ایرانی است.

جدول ۲، که در زیر آمده است، نشان دهنده میزان اشارات و ارجاعات به اصول پژوهش اخلاقی در هر یک از سه سند مکتوب برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی توسط وزرات عتف می‌باشد؛ چنانچه از جدول پیداست، سند مربوط به برنامه درسی مقطع کارشناسی رشته آموزش زبان انگلیسی با مجموع ۱۷ ارجاع حاوی بیشترین و دو سند برنامه درسی مقطع دکتری تخصصی و کارشناسی ارشد رشته مزبور به ترتیب با یک و صفر نمود حاوی کمترین بسامد هستند:

ردیف	نام سند/مقطع	تعداد ارجاعات	درصد ارجاعات
۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/کارشناسی	۱۷	۹۴٫۵٪
۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/کارشناسی ارشد	-۰-	۰٪
۳	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان انگلیسی/دکتری تخصصی	۱	۵٫۵٪

نکته قابل توجه و امری که غریب به نظر می‌آید این است که به طور معقول انتظار می‌رود با توجه به این که یکی از اهداف مصرح توسط برنامه‌ریز و خط‌مشی‌گذار آموزشی در این دو سند (= برنامه‌های درسی مقاطع تحصیلات تکمیلی) تربیت پژوهشگر عنوان شده است، ارجاعات و اشارات به مقوله پژوهش پاک در سه سطح اهداف، سرفصل‌ها، و منابع پیشنهادی بایستی خیلی بیشتر گنجانده و بر آن‌ها تأکید نهاده می‌شده است. در این راستا، برای مثال، سند برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان انگلیسی در فصل نخست خود ذیل قسمت ضرورت و اهمیت، هدف از تشکیل دوره مزبور را «تأمین نیازهای جامعه از نظر نیروی انسانی متخصص در زمینه پژوهش‌های کمی و کیفی در مسائل آموزش و یادگیری زبان» (Revised curriculum of the discipline of English language teaching in M.A. program, 2012, p. 6) هم‌چنین، سند دوره دکتری تخصصی این رشته، یکی از اهداف مهم دال بر دائر

کردن دوره مزبور را ضرورت «کسب توانایی برای پژوهش و تولید علم» (Revised curriculum of the discipline of English language teaching in P.hD. program, 2015, p. 6) بر می‌شمرد.

نکته دارای اهمیت دیگری که در این پژوهش به دست آمده این است که هیچ منبع انحصاری در زمینه اخلاق پژوهش در قسمت منابع پیشنهادی دروس روش پژوهش در هر سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی برنامه‌های درسی رشته مزبور ذکر نشده است. با توجه به اهمیت بیش از پیش رعایت اخلاقیات پژوهش در دوران کنونی که انسان شدیداً از فناوری در پژوهش‌های خود استفاده می‌کند، وجود منابعی در بازنگری‌های آتی اسناد به شدت بایسته می‌نماید.

در جدول ۳، که به وجود مصادیق اخلاق پژوهش در برنامه‌های درسی رشته‌های زبان فرانسه و تعداد آن‌ها می‌پردازد، سهم عمده اشارات به این موضوع به درستی و آنگونه که مورد انتظار است در اسناد تحصیلات تکمیلی (= برنامه‌های درسی کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی) لحاظ شده است؛ هر چند توزیع فراوانی آن به سود مقطع دکتری می‌باشد:

جدول ۳. تعداد و درصد اشارات و ارجاعات به پژوهش پاک در برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته زبان فرانسه

ردیف	نام سند/مقطع	تعداد ارجاعات	درصد ارجاعات
۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان و ادبیات فرانسه/کارشناسی	۱	۱۰٪
۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان فرانسه/کارشناسی	۱	۱۰٪
	ارشد		
۳	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان فرانسه/دکتری	۸	۸۰٪
	تخصصی		

علت قلت اشارات به نمودهای پژوهش پاک و اخلاق‌مدارانه در سند برنامه درسی مقطع کارشناسی رشته پیش‌گفته به احتمال زیاد، تا حدودی این موضوع است که رشته فرانسه در مقطع کارشناسی در دانشگاه‌های زیرمجموعه وزارت عتف فاقد گرایش آموزش زبان فرانسه است و تنها دو گرایش ادبیات و مترجمی فرانسه دارد. در این صورت طبیعتاً نباید انتظار داشت مصادیق پژوهش پاک در آن هم‌سنگ رشته‌ای هم‌چون کارشناسی آموزش زبان انگلیسی باشد. افزون بر آن، هدف دوره‌های کارشناسی عموماً تربیت پژوهشگر نیست و از الزامات آن نیز نگارش پایان نامه، که قدم نخست جدی در ورود به وادی پژوهش است، نمی‌باشد.

جداول ۴ و ۵ حاکی از به طور نسبی عدم شمول اشارات و ارجاعات به اخلاق پژوهش است. با توجه به این که در اسناد رشته‌های آلمانی و روسی هم یکی از اهداف صریح یا ضمنی برگزاری دوره‌های تحصیلات تکمیلی تربیت دانش‌آموختگان مسلط به پژوهش عنوان شده است، می‌توان بحث مهم و جدی اخلاق پژوهش هم، دست کم، در اهداف دروس روش پژوهش یا دروس مرتبط با یا لازمه آن نظیر دروس نگارش، عناوین و منابع پیشنهادی تدریس (بیشتر) گنجانده می‌شد:

جدول ۴. تعداد و درصد اشارات و ارجاعات به پژوهش پاک در برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته زبان آلمانی

ردیف	نام سند/مقطع	تعداد ارجاعات	درصد ارجاعات
۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان و ادبیات آلمانی/کارشناسی	-۰-	٪۰
۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان آلمانی/کارشناسی	۲	٪۱۰۰
	ارشد		
۳	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان آلمانی/دکتری	-۰-	٪۰
	تخصصی		

جدول ۵. تعداد و درصد اشارات و ارجاعات به پژوهش پاک در برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته زبان روسی

ردیف	نام سند/مقطع	تعداد ارجاعات	درصد ارجاعات
۱	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان روسی/کارشناسی	۲	٪۱۰۰
۲	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان روسی/کارشناسی	-۰-	٪۰
	ارشد		
۳	سند برنامه درسی بازنگری شده رشته آموزش زبان روسی/دکتری	-۰-	٪۰
	تخصصی		

پرسش دوم پژوهش ناظر به شناسایی و ایجاد مضامین مستخرج از داده‌ها که دال بر نوع و چگونگی ارجاع به ملاحظات اخلاقی پژوهش می‌باشد، است. پس از مطالعه و کدگذاری اولیه داده‌های پژوهش و متعاقب آن مضمون‌سازی آن‌ها، هشت مضمون مربوط به عناصر و اصول پژوهش اخلاق‌مدارانه به شرح زیر به دست آمد (جدول ۶). عمده مضامین (به غیر از بحث سرقت علمی و ارجاعات در نگارش و پژوهش) کلی و بدون ذکر نمود عینی بیان شده‌اند. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، بیشترین بسامد (بیش از سه چهارم) مربوط به مضمون «توجه به کلیات اخلاق پژوهش» (۳۱/۲۵٪)، یکی از بارزترین مصادیق نقض آن به‌ویژه در انجام و تهیه گزارش پژوهشی یعنی «پیشگیری از سرقت علمی» (۱۸/۷۵٪)، «اعتباریابی منابع دیجیتال» توسط پژوهشگر (۱۵/۷۵٪)، که تلمیحاً ناظر بر عدم استفاده وی از منابع غیراصیل یا حاوی سرقت علمی است، و نیز «رعایت اخلاق ناظر بر نگارش متون» (۱۲/۵۰٪)، که به نوعی در برگیرنده دو مضمون پیشین است، می‌باشد:

جدول ۶. تعداد و درصد مضامین پژوهش پاک مستخرج از برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های زبان‌های خارجی

ردیف	عنوان مضمون	تعداد و درصد مضامین مستخرج از داده‌ها
۱	توجه به کلیات اخلاق پژوهش	۱۰/ ۳۱/۲۵٪
۲	پیشگیری از سرقت علمی	۶/ ۱۸/۷۵٪
۳	اعتباریابی منابع دیجیتال	۵/ ۱۵/۷۵٪
۴	رعایت اخلاق ناظر بر نگارش متون	۴/ ۱۲/۵۰٪
۵	مسئولیت اجتماعی پژوهشگران	۲/ ۶/۲۵٪

۶	استفاده اخلاقی از نموده‌های علم و فناوری	۲/۶/۲۵٪
۷	آشنایی با حقوق مؤلفان و ناشران	۲٪/ ۶/۲۵
۸	کاربرد ارجاعات در گزارش پژوهشی	۱/ ۳٪

در جدول بالا، کمترین بسامد نیز مربوط به مضامین «مسئولیت اجتماعی پژوهشگران»، «استفاده اخلاقی از نموده‌های علم و فناوری» و «آشنایی با حقوق مؤلفان و ناشران»، هر کدام به میزان رخداد مساوی (۶/۲۵٪) و «کاربرد ارجاعات در تهیه گزارش پژوهشی (۳٪) می‌باشد که در برنامه‌های درسی بازنگری شده رشته‌های فرانسه آمده است. آنچنان که از اطلاعات مندرج در جدول بالا هویداست، مضامین استخراج شده از داده‌های اسناد از نقطه نظر پیکربندی اخلاقیات پژوهش بیشتر حالت ایجابی (برای مثال، رعایت، استفاده، آشنایی) دارد تا سلبی و به نظر می‌رسد همین تعداد مضامین به قصد فرهنگ‌سازی اخلاق پژوهش مطرح شده‌اند. این موضوع که شکل توصیه‌ای به خود گرفته است بیش از نیمی از مضامین مستخرج را در بر می‌گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه، بررسی میزان و نوع مصادیق پژوهش اخلاقی‌مدارانه در برنامه‌های درسی بازنگری شده وزارت عتف و به طور مشخص رشته‌های زبان‌های خارجی پرمقتاضی (انگلیسی، فرانسه، آلمانی، و روسی) در هر سه مقطع کارشناسی ناپیوسته، کارشناسی ارشد، و دکتری تخصصی می‌باشد. مطابق با یافته‌های پژوهش، برنامه‌های درسی گرایش‌های انگلیسی و فرانسه تقریباً (۸۸٪) از اشارات و ارجاعات به مبحث پژوهش اخلاقی را در خود جای داده‌اند؛ هر چند این شمول توزیع درستی متناسب با مقطع مورد نظر و انتظاراتی که از آن می‌رود ندارد.

نویافته دیگر مطالعه این است که در برنامه‌های درسی مقاطع تحصیلات تکمیلی سه رشته انگلیسی، آلمانی، و روسی یا هیچ اشاره‌ای به مقوله اخلاقیات پژوهش نشده یا میزان آن ناچیز می‌باشد؛ موضوعی که با در نظر داشت ماهیت پژوهشگرپرورانه چنین دوره‌هایی (برای نمونه، Revised curriculum of the discipline of French language teaching, in P.hD. program, 2015, p. 6) یک نقیصه بزرگ به‌شمار می‌آید و در به‌روزرسانی‌ها و بازاندیشی‌های آتی باید فکری به حال آن کرد. از سوی دیگر و با توجه به گسترش فناوری‌های نوین، که راه را هم برای استفاده و هم سوءاستفاده از این ابزار و امکانات در علم و پژوهش هموار ساخته است، انتظار می‌رفت در اسناد سیاست‌گذاری آموزشی پیش‌گفته توجه بسیار بیشتری به گنجاندن این مقوله می‌شد. یافته پایانی پژوهش مربوط به مضامین مستخرج از داده‌های متنی پیش‌گفته در ارتباط با اخلاق پژوهش می‌باشد جایی که به‌ویژه نموده‌های بداخلاقی پژوهشی محدود به موارد خاص و محدودی نظیر سرقت علمی و استفاده از منابع غیراصیل می‌باشد. نکته مهم این که اخلاق پژوهش و مصادیق آن عمدتاً به صورت ایجابی ارائه شده است تا سلبی؛ موضوعی که به نظر نوعی فرهنگ‌سازی را در بطن خود می‌پروراند.

جامعه‌شناسان از جامعه‌پذیری، یعنی تحصیل ارزش‌ها و هنجارها از حضور در یک بافت جدید (Kirby, 2000)، که در محیط‌های آموزش رسمی (Shahsani, Amir Azodi, Alborzi, & Keshavarzi, 2022) نظیر دانشگاه حادث می‌شود، به جامعه‌پذیری ثانویه^۱ تعبیر کرده‌اند. این نوع جامعه‌پذیری از این حیث که معمولاً قبلاً از ورود دانش‌آموخته

^۱ . Secondary socialization

به بازار کار رخ می‌دهد، می‌تواند حاوی پیامدهایی جدی برای جامعه باشد. اگر ارزش‌های منتقل یا مکتسب شده مثبت باشند، بر کلیت عملکرد جامعه نیز تأثیر مثبت می‌گذارند؛ و بالعکس اگر ضدارزش‌ها به دانشجو منتقل شوند و یا برنامه درسی تهی^۱ مانع از انتقال ارزش‌های مطلوب به وی شود، جامعه دچار لطمات جبران‌ناپذیری خواهد شد. این یک واقعیت مسلم است که دانشجویان در دانشگاه نسبت به مقوله پژوهش اخلاقی و و بایسته‌های آن جامعه‌پذیر می‌شوند و تبعیت از اصول و رویه‌های آن را در خود ساری و جاری می‌سازند (Rasti & Razmjoo, 2025). چنانچه اسناد سیاست‌گذاری آموزشی (در این مورد بخصوص، سند مکتوب برنامه‌های درسی بازنگری شده مصوب وزارت)، در کنار آنچه در کلاس درس و محیط آموزشی رخ می‌دهد، در بطن خود اهتمام کافی به این مهم و برجسته‌سازی مناسب آن نداشته باشند، بیم آن می‌رود نسلی از پژوهشگران تربیت شوند که برخی از آنان ممکن است حساسیت لازم را نسبت به پیچیدگی‌های اتخاذ تصمیمات اخلاقی در مراحل گوناگون انجام پژوهش و لحاظ آن‌ها در مشی حرفه‌ای خود نداشته باشند. برای جبران این خلأ پیشنهاد می‌شود در بازنگری‌های قریب‌الوقوع آتی چنین اسنادی توجه به موضوع «پژوهش پاک» در تمامی لایه‌های سرفصل‌های دروس مرتبط با پژوهش، اعم از اهداف هر درس، عناوین و موضوعات پیشنهادی تدریس، و منابع آن گنجانده و بر آن تأکید شود.

اهمیت مقوله پژوهش در آموزش عالی در بعضی کشورها تا بدان میزان است که دوره‌های آموزشی اخلاق پژوهش در دانشگاه‌ها برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و اعضای هیأت علمی ارائه می‌شود. ماهیت این آموزش، عموماً عملی و کاربردی است (ر.ک. Knight, 2023). در این دوره‌ها تلاش می‌شود تا افزون بر آموزش عملی^۲ شرکت‌کنندگان، نگرش آن‌ها نیز به مقوله اخلاقیات پژوهش تعدیل شود یا در صورت نیاز تغییر کند. اگر چنین تغییری رویکردی در استاد ایجاد شود، می‌توان با اطمینان زیادی گفت نسل یا نسل‌هایی از پژوهشگران نوع‌رصه را تربیت خواهد کرد که آن‌ها نیز حساسیت لازم در تفکر و عمل به مقولات پژوهش پاک و انجام آن از خود بروز دهند.

مطالعات آتی می‌توانند با درپیش‌گیری رویکردی تطبیقی به مقایسه اسناد رشته‌های گوناگون ذیل یک مجموعه علوم (مثلاً صرفاً علوم انسانی) و یا علوم گوناگون (برای نمونه علوم به اصطلاح نرم^۳ مثل جامعه‌شناسی در برابر سخت^۴ هم‌چون فیزیک) از حیث (میزان و ماهیت) توجه به مقوله اخلاق پژوهش پرداخته، (نا) همانندی‌های آن‌ها را بنمایانند. هم‌چنین، دیدگاه‌های بهره‌وران گوناگون آموزشی درباره موضوع پژوهش پاک و لحاظ کردن آن در اجزای گوناگون برنامه درسی می‌تواند با ابزارهای نظیر مصاحبه، گروه‌های کانونی^۵، پرسش‌نامه، قالب روایت^۶، و ... مورد سنجه قرار گیرد.

بر اساس آنچه در این ارزیابی انتقادی حاصل شد، پیشنهاد می‌شود موارد زیر در بازنگری‌های آتی برنامه‌های درسی وزارتی، به طور مشخص زبان‌های خارجی، به دقت مورد توجه قرار گیرد:

الف. اطمینان حاصل شود که در اهداف و عناوین هر درس روش‌شناسی پژوهش و یا دروس مرتبط با آن (برای مثال، نگارش متون علمی) توجه به مقوله یا مقولات پژوهش‌های اخلاق‌گرا مطرح نظر باشد.

ب. در منابع پیشنهادی کتاب‌هایی منحصراً در مورد موضوع اخلاقیات پژوهش گنجانده شود.

۱. Null curriculum

۲. Training

۳. Soft science

۴. Hard science

۵. Focus groups

۶. Narrative template

ج. در ساختار ارزشیابی پیشنهادی هر عنوان درسی، پروژه‌ای به این مهم اختصاص یابد.

د. با توجه به این که در عصر فناوری‌هایی نظیر هوش مصنوعی مولد هستیم، هشدارهای اخلاقی لازم نسبت به این ابزار و تأکید بر استفاده مسئولانه از آن‌ها سرلوحه کار استادان و دانشجویان باشد.

ه. گزارش‌های سیاستی توسط دستگاه‌های مربوط اعم از دانشگاه‌ها و سایر مراکز علمی و پژوهشی وابسته به حاکمیت یا اتاق فکرها در خصوص وضعیت توجه برنامه‌ریزان درسی به مقوله پژوهش اخلاقی تهیه و به تصمیم‌سازانی هم‌چون سیاست‌مداران و دولتمردان ارائه شود.

References

- Amin Khandaghi, M., & Pak Mehr, H. (2012). Teaching Research Ethics Criteria: An Undeniable Necessity in Higher Education Curricula. *Journal of Ethics in Science and Technology*, 7(4), 1-12. [Persian]
- Anyansi-Archibong, C. B. (Ed.). (2015). *Contemporary issues surrounding ethical research methods and practice*. IGI Global.
- Ary, D., Jacobs, L. C., Razavieh, A., & Sorensen, C. (2010). *Introduction to research in education*. New York: Hoit, Rinehart and Winston.
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298.
- Divsar, H., & Jafarigohar, M. (2014). Evaluation of undergraduate and graduate TEFL curricula in terms of Bloom's revised taxonomy. *University Textbooks Research and Writing*, 30(1), 73-99. [Persian]
- Dornyei, Z. (2007). *Research methods in applied linguistics*. Oxford University Press.
- Drisko, J. W., & Maschi, T. (2016). *Content analysis*. Oxford University Press.
- Beikian, A., Ketabi, S., & Hesabi, A. (2020). Effectiveness of evaluation of BA English translation curriculum from the students and graduates' viewpoints. *Journal of Foreign Language Research*, 9(4), 1229-1266. [Persian]
- Kaedi, A., Nasr Esfahani, A. R., Sharifian, F., & Moosavipour, S. (2022). An Investigation of the curriculum elements of the research methods courses in psychology at the World's Top Universities. *Curriculum Research*, 11(2). 43-66. [Persian]
- Kirby, M. (2000). *Sociology in perspective*. Oxford: Heinemann Educational Publishers.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Oates, J., Carpenter, D., Fisher, M., Goodson, S., Hannah, B., Kwiatowski, R., Prutton K., Reeves, D., & Wainwright, T. (2021, April). BPS code of human research ethics. British Psychological Society.
- Rasti, A. (2023). Critical Reflections on the Revised Curriculum of ELT at Bachelor-degree Level on Two Planes of Intention and enactment: A Documentary Analysis. *University Textbooks Research and Writing*, 26(51), 218-252. doi: 10.30487/rwab.2023.563605.1535. [Persian]
- Rasti, A. & Razmjoo, S. A. (2025). University Research Methods Textbooks as Agents of Socialization of Students into Ethical Guidelines: A Comparative Case Study. *University Textbooks Research and Writing*, 28(55), 93-115. doi: 10.30487/rwab.2025.2055761.1648. [Persian]
- Resnik, D. B. (2015, January). *What is ethics in research & why is it important*.
- Revised curriculum of the discipline of English language teaching in B.A. (2019). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>
- Revised curriculum of the discipline of English language teaching in M.A. (2015). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>
- Revised curriculum of the discipline of English language teaching in P.hD. (2012). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>
- Revised curriculum of the discipline of French language and Literature in B.A. (2019). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from

<https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of French language teaching in M.A. (2015). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of French language teaching in P.hD. (2015). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of German language and Literature in B.A. (2015). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of German language teaching in M.A. (2017). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of German language teaching in P.hD. (2014). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of Russian language and Literature in B.A. (2016). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of Russian language teaching in M.A. (2021). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Revised curriculum of the discipline of Russian language teaching in P.hD. (2021). Ministry of Science, Research and Technology. Retrieved on June 4th 2026 from <https://www.msrt.ir/fa/grid/283/%D9%84%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%DA%A9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D8%B1%D8%B4%D8%AA%D9%87-%D9%87%D8%A7>

Shahsani, S., Amir Azodi, F., Keshavarzi, F., & Alborzi, M. (2022). A Critical discourse analysis of the sixth grade thought and research textbook for explaining the mechanisms of its socialization features. *Curriculum Research*, 11(2). 67-100. [Persian]